

MENSENHANDEL: MINDERJARIGE SLACHTOFFERS BETER OPSPOREN EN BESCHERMEN

PROFIELEN VAN MINDERJARIGE SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

Seksuele uitbuiting

- Nigeriaanse meisjes in de prostitutie
- Slachtoffers van loverboys
- Meisjes uit de EU in de prostitutie na vals werkaanbod
- Kindhuwelijken

Economische uitbuiting

- Begeleide en niet-begeleide minderjarigen

Uitbuiting in de bedelarij

Gedwongen misdrijven (diefstal, drugshandel)

KNELPUNTEN BIJ DE DETECTIE EN OPVANG VAN MINDERJARIGE SLACHTOFFERS

- Zeer weinig minderjarigen maken gebruik van de **slachtofferprocedure** mensenhandel. Die is afhankelijk is van de samenwerking met justitie. Er zijn bovendien strikte regels aan het statuut gekoppeld. Minderjarigen hebben schrik, vrezen voor represailles tegen henzelf of hun familie in het land van herkomst. Andere willen wel meewerken maar kunnen onvoldoende elementen geven om hun uitbuiters te identificeren. Nog andere kiezen ervoor onmiddellijk terug te keren. Uit loyaliteit zal een minderjarige die door zijn eigen familie wordt uitgebuit, er vaak ook geen klacht tegen durven indienen.
- Problematische detectie: **terreinafactoren** zoals jeugdmagistraten, magistraten van wacht, lokale politie, jeugdhulpverleners en voogden zijn **onvoldoende op de hoogte** van de indicatoren van mensenhandel.
- Minderjarigen hebben soms geen documenten en **verklaren dat ze meerderjarig** zijn.
- Tests voor **leeftijdsovereenkomsten** leveren onbetrouwbare resultaten.
- Opvangsysteem niet aangepast: er is behoefte aan beveiligd opvangsstructuur zoals **Esperanto** (zie verslo).

ENKELE CIJFERS (2017)

- 3.116 meldingen van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) bij de Dienst Voogdij : 2.620 jongens, 496 meisjes
- 66% tussen de 16 en 18 jaar oud
- **Top 3** herkomstlanden: Eritrea, Afghanistan, Soedan
- **Nigeria** op plaats rangorde 30 (13 aangemelde NBMV's)
- 1.364 nieuw toegewezen voogdijen in 2017

AANBEVELINGEN

- De **opleidingen** over minderjarige slachtoffers van mensenhandel voor eerstelijnsactoren, magistraten, voogden en de jeugdhulpsector voortzetten, versterken en diversifiëren.
- Elke autoriteit moet bij de interceptie van een niet-begeleide minderjarige een **signalementfiche** invullen en naar de Dienst Voogdij en DVZ sturen. Die omvat een specifieke rubriek waarin staat of de minderjarige een vermoedelijk slachtoffer is van mensenhandel (of smokkel). In de praktijk wordt de fiche vaak niet of verkeerd ingevuld (naargelang welke eerstelijnsactor de fiche invult en zijn persoonlijke interpretatie van de situatie).
- De opvang verbeteren van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die vermoedelijk het slachtoffer zijn van mensenhandel door het opvangcentrum **Esperanto officieel te erkennen als gespecialiseerd opvangcentrum en een gelijkwaardige structuur in Vlaanderen** op te richten (zie verslo).
- Het **slachtofferstatuut aanpassen** voor minderjarigen en een kindvriendelijk instrument ontwikkelen om minderjarigen te informeren over de procedure voor slachtoffers van mensenhandel.
- De Interdepartementale Coördinatiecel zou een **onafhankelijke expertengroep** moeten installeren die zich buigt over de problematiek van de minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Concreet zou die kunnen onderzoeken wat de problemen zijn op het vlak van de detectie, het slachtofferstatuut en de opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en welke maatregelen zich opdringen.

ESPERANTO, GESPECIALISEERD OPVANGCENTRUM VOOR MINDERJARIGE SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

- Esperanto is een **schoolvoorbeeld** van een goede praktijk op het vlak van beveiligde opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die vermoedelijk het slachtoffer zijn van mensenhandel. Het multidisciplinaire en multiculturele team van dit kleinschalige centrum biedt jongeren een geïndividualiseerde en veilige omkadering. Zo zijn er specifieke veiligheidsmaatregelen voorzien (geheim adres, begeleide uitstappen tijdens de eerste maand, geen gsm toegelaten *intra muros*...).
- De **niet-erkenning** van Esperanto als gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel zorgt in de praktijk voor nogal wat problemen en kan indruisen **tegen het belang van het kind**

OFFICIËLE ERKENNING ALS GESPECIALISEERD CENTRUM

- Omdat Esperanto **onbekend** is bij bepaalde actoren op het terrein, zal het centrum niet altijd worden gecontacteerd bij intercepties van een minderjarige die vermoedelijk het slachtoffer is van mensenhandel. Een officiële erkenning zou het risico verkleinen dat een minderjarige wordt doorverwezen naar diensten die niet geschikt zijn voor zijn situatie.
- De begeleiding van minderjarigen is helemaal anders dan die van volwassenen. Te veel partijen zorgt voor **bijkomende stress** voor het kind.
- De **begeleidingsduur** door Esperanto zou zo ook erkend worden, ook al kiest de jongere in eerste instantie voor een andere verblijfsprocedure, of als hij niet in staat is tot snelle verklaringen of als de gerechtelijke procedure om een of andere reden niet kan worden afgerond.
- Een officiële erkenning zou ook een **rechtstreeks contact** mogelijk maken met de verschillende instanties, en dit ook in het kader van de verblijfsprocedure.
- Esperanto beschikt over een **bijzondere expertise** met minderjarige vermoedelijke slachtoffers en de samenwerking met de eerstelijnsactoren. Het centrum zou daardoor moeten erkend worden als een actor in de strijd tegen mensenhandel. Het zou Esperanto ook een actieve rol geven in de strijd tegen mensenhandel en de mogelijkheid om met de andere terreinactoren ervaringen en expertise uit te wisselen.

NIGERIAANSE MINDERJARIGE SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

AFHANKELIJKHEID VAN VOODOOBEZWERINGEN

- Het is moeilijk om het **vertrouwen** te winnen van Nigeriaanse slachtoffers omwille van de voodoo bezwingelingen
- De uitbuiters misbruiken voodoo rituelen om slachtoffers in een **afhankelijkheidspositie** te plaatsen. De meisjes beloven dat ze hun pooister in het bestemmingsland altijd zullen gehoorzamen, de opgelegde schulden van zullen afbetalen en niet zullen samenwerken met politie. Breken ze die belofte, dan dreigen zijzelf of hun familie vermoord te worden. Hierdoor zijn Nigeriaanse slachtoffers te **angstig om te praten** wanneer de politie hen intercepteert in een vitrine.

AANBEVELINGEN: VERTROUWEN WINNEN

- Door Nigeriaanse **ex-slachtoffers in te zetten als ervaringsdeskundigen** kan het vertrouwen van nieuwe slachtoffers worden gewonnen. Dat is cruciaal om hun voodoo bezwingeling te doorbreken. Ze vervullen een voorbeeldfunctie voor de slachtoffers. Dat kan bij de controles en intercepties van de politie of nadien of als *outreach*-team. In dossiers stellen we ook vast dat verschillende Nigeriaanse minderjarigen in contact gebracht werden met de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel via (minderjarige) Nigeriaanse slachtoffers die reeds in het slachtofferstatuut zaten.
- Het is ook belangrijk dat de slachtoffers merken dat de politie op de hoogte is van de **impact van voodoo** op de Nigeriaanse slachtoffers. Zo zijn ze gemakkelijker benaderbaar. Dat vereist dat de politiediensten en magistraten hier voldoende kennis over moeten hebben zodat ze de problemen en dilemma's van de Nigeriaanse slachtoffers kennen.

DOSSIER MADAM J.

Het verhaal van de 16-jarige Destiny

- *Geronseld in 2015 door ver familielid met belofte kinderoppas*
- *Vertrek: voodoopriester, beloftes afleggen tegen vloek (doodsbedreiging)*
- *Reisroute met bus naar Libië, weken in kamp*
- *Oversteek boot, gestraft wegens lawaai: gestampt in buik, uitstel oversteek, gered door Italiaanse kustwacht*
- *3 maanden in Italië, verkracht, valse documenten geregeld*
- *Voodoo: 35.000 euro schuld afbetalen*
- *Gedwongen prostitutie, slagen met broeksriem*

- Eind 2015 gevlucht, op straat terechtgekomen en opgevangen door een burger
- In slachtofferstatuut mensenhandel
- Via ander minderjarig slachtoffer in contact gekomen met Payoke en nadien verder begeleid door **PAG-ASA** in Brussel

PROBLEMATISCHE DETECTIE VAN MINDERJARIGE MEISJES

- De **politiediensten** detecteren weinig Nigeriaanse meisjes als vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel.
- Volgens **IOM** zijn in 2016 3.040 Nigeriaanse minderjarige meisjes via de levensgevaarlijke Libiërouten de EU binnengekomen (waaronder steeds meer 13- en 14-jarigen). De meesten zijn nog maagd. Bij aankomst in België worden ze in de prostitutie geplaatst.
- De Belgische **Dienst Voogdij** kreeg in 2016 twintig niet-begeleide minderjarige Nigerianen en in 2017 dertien niet-begeleide minderjarige Nigerianen aangemeld van wie zes met indicaties mensenhandel.
- De minderjarigen worden door hun uitbouter verplicht om zich **als meerderjarige uit te geven**. Ze hebben geen documenten zodat ze door de politie niet als een minderjarige gedetecteerd worden.

AANBEVELINGEN: SENSIBILISEREN VOOR KWETSBAARHEID

- De **eerstelijnsdiensten** moeten gesensibiliseerd worden voor de specifieke kwetsbare situatie van Nigeriaanse minderjarige meisjes
- De politie heeft **slechts één kans** om een Nigeriaans slachtoffer uit de handen van haar pooister en het prostitutienetwerk te redden. De Nigeriaanse netwerken zijn immers uiterst professioneel, opereren internationaal en verplaatsen hun slachtoffers onmiddellijk naar een andere prostitutieplaats in het buitenland.
- Bij een interceptie van een Nigeriaans slachtoffer moet de **gespecialiseerde cel mensenhandel** van de politie ingeschakeld worden voor de verdere afhandeling.
- De Nigeriaanse slachtoffers zonder papieren mogen niet geprecipieerd worden als 'illegalen die moeten gerepatrieerd worden' maar wel als **vermoedelijke slachtoffers** van mensenhandel die in aanmerking komen voor het slachtofferstatuut. Dat vraagt dat zowel de lokale politie als de lokale overheden gesensibiliseerd worden voor dat slachtofferstatuut.
- De gespecialiseerde mensenhandelcellen van de politie hebben **extra researchcapaciteit** nodig.

DOSSIER MADAM J.

Het verhaal van de 14-jarige Symphorosa

- *Twee maanden in straatprostitutie in Antwerpen gewerkt*
- *Reisroute via Libiërouten, boot zonk, gered door Italiaanse kustwacht*
- *Voodoo: 35.000 euro schuld afbetalen*
- *Straatprostitutie: 40 euro, soms 20 euro per klant*
- *Wanneer ze geen klanten had gehad, werd ze geslagen met een riem*

- In slachtofferstatuut mensenhandel
- Nigeriaans ex-slachtoffer trof haar huilend op straat aan en bracht haar in contact met **Payoke**
- Opgevangen bij **Esperanto**
- Reflectieperiode tweemaal toegepast omwille van bedreigingen
- Vertrouwen gewonnen en uiteindelijk in overleg met haar voogd verklaringen afgelegd in gespecialiseerd centrum **Sūrya** in Luik. Het slachtoffer werd bijgestaan en begeleid door een medewerkster van Payoke.

MENSENSMOKKEL: HET BUSINESSMODEL VAN DE MENSENSMOKKELAARS DOORBREKEN

STRAFRECHTELIJKE AANPAK: FOCUS OP DE STRIJD TEGEN DE SMOKKELAARS, NIET DE GESMOKKELDE PERSONEN

- Het **verzamenen van bewijsmateriaal** tegen de smokkelaars is de essentie.
- De politiecapaciteit is beperkt en moet dus zo efficiënt mogelijk ingezet worden. Dat vereist juist een **selectieve en gerichte inzet van middelen** in plaats van grootschalige intercepties langs de reisroutes.
- De politiecontroles moeten zich richten op plaatsen waar de **smokkelaars op heterdaad** kunnen betrap worden, op autosnelwegparkings bijvoorbeeld.
- Vaak vormt het uitlezen van **smartphones** - met mandaat of op vrijwillige basis - de start van het onderzoek. Telefoonnummers, oproepen en berichten zijn belangrijk om een smokkelonderzoek op te starten. Uit de dossiers blijkt dat smokkelslachtoffers hierbij ook veel extra info kunnen geven over de smokkelaars. Het vertrouwen en de medewerking van de smokkelslachtoffers bekomen is dan cruciaal. De smartphone moet na de uitlezing wel in oorspronkelijke staat teruggegeven worden aan de gesmokkelden.
- De informatie uit smartphones die rechtstreeks gelieerd is aan smokkelfeiten bij een betrapting op heterdaad, kan **gekoppeld worden aan info uit andere intercepties** om zo het smokkelnetwerk in beeld te brengen.

LOUTERE OVERLASTBESTRIJDING: CONTRAPRODUCTIEF VOOR STRAFRECHTELIJKE AANPAK

- Een beleid dat in het kader van de **ordehandhaving** louter gericht zou zijn op de verstoring van de smokkelmarkt is contraproductief voor de strafrechtelijke aanpak van de smokkelaars. Het is ook inefficiënt op het vlak van de inzet van recherchecapaciteit van de politie.
- Vanuit het perspectief van de smokkelbestrijding *stricto sensu*, is het inefficiënt om louter te focussen op systematische controles van reisroutes en gesmokkelden op te sporen op het openbare vervoer. Dat vergt zeer veel middelen en levert verhoudingsgewijs **weinig bewijselementen** op voor een strafrechtelijk onderzoek tegen de smokkelaars. Het is inefficiënt om in het kader van de smokkelbestrijding louter te focussen op de controles van de reisroutes
- Soms werden ook reeds bij dergelijke controleacties smokkelaars administratief aangehouden en nadien met een bevel om het grondgebied te verlaten **terug vrijgelaten**. Pas later bleek uit het gerechtelijk dossier dat de geïntercepteerde een smokkelaar was.
- Dergelijke controleacties in treinen en transitplaatsen creëren bij de smokkelslachtoffers ook een **sfeer van intimidatie** wat eens te meer contraproductief is voor de smokkelbestrijding. Op die wijze wordt hun loyaliteitsgevoel met de smokkelaars versterkt zodat het moeilijker wordt hun vertrouwen te winnen.

HET BELGISCH MODEL: MEER DAN 20 JAAR ERVARING

- Internationaal voorbeeld
- Gespecialiseerde referentiemagistraten en politiecellen
- Mogelijkheid tot doorverwijzing naar slachtofferstatuut smokkel met verzwarende omstandigheden dat gebaseerd is op een samenwerking tussen smokkelslachtoffer en justitie
- Jaarlijks tientallen gerechtelijke dossiers
- Focus op strafrechtelijke aanpak smokkelaars met aandacht voor ontmanteling internationaal netwerk en financiële drooglegging
- Het Belgisch model mag niet ontregeld worden door een focusverschuiving die louter gericht is op de verstoring van de smokkelmarkt aan de vraagzijde. De strijd aanbinden tegen de gesmokkelden in het kader van een zogenaamde 'jacht op illegalen' is in dat verband zelfs contraproductief.

HUMANE AANPAK VAN SLACHTOFFERS IS MEERWAARDE VOOR HET ONDERZOEK

- De politiediensten mogen de smokkelslachtoffers niet beschouwen als illegale personen die zo snel mogelijk van het Belgische grondgebied moeten verwijderd worden maar juist als mensen die een belangrijke **informatiebron** zijn in de strijd tegen de mensensmokkelaars.
- In dossiers stellen we vast dat **slachtofferverklaringen** hebben geleid tot start smokkelonderzoek. Vrijwillig laten uitlezen van smartphones en bijkomende uitleg van smokkelslachtoffers over berichten in smartphone kunnen cruciaal zijn voor de identificatie van smokkelaars.
- Hiervoor is het belangrijk om het **vertrouwen** te winnen van smokkelslachtoffers. Dat vormt de basis van het samenwerkingsmodel tussen het smokkelslachtoffer en de smokkelaar.
- Herhaalde smokkelpogingen kunnen bij de smokkelslachtoffers juist een bron zijn van ergernis en een reden zijn dat ze hun vertrouwen in hun smokkelaar beginnen te verliezen en geneigd kunnen zijn om verklaringen af te leggen. Dergelijke situaties moeten dus door de eerstelijnsactoren eerder als een mogelijke **opportunititeit voor medewerking** van een smokkelslachtoffer beschouwd worden.
- Bij arrestaties van smokkelintercepties moet de politie trachten de **smokkelaars te scheiden van de gesmokkelden** om beïnvloeding te voorkomen. Anders zal het smokkelslachtoffer geen relevante verklaringen afleggen.

FINANCIËLE DROOGLEGGING EN ONTMANTELING VAN INTERNATIONALE NETWERKEN

- Smokkelnetwerken worden gerund door criminele ondernemers die hun **business** organiseren en leiden zoals een multinational.
- Effectieve bestrijding is maximaal hun **winst afnemen**.
- Een goede **internationale samenwerking én een uitgebreid financieel onderzoek** zijn de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financieel droog te leggen.
- De smokkelleiders verblijven dikwijls in het **Verenigd Koninkrijk**, het land van bestemming van hun gesmokkelden, waar ze hun criminele opbrengsten investeren in firma's zoals carwashes of horeca. In een dossier verklaarde een smokkelaar in zijn verhoor dat de Syrische smokkelorganisator een economisch imperium had uitgebouwd met verschillende restaurants en carwashes in het Verenigd Koninkrijk.
- Het is belangrijk dat in kader van een internationale samenwerking de noodzakelijke **financiële inbeslagnames in het Verenigd Koninkrijk** gevraagd en uitgevoerd worden.

KERNCIJFERS VAN DE ACTOREN MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL

Mensenhandel

- In 2017 heeft de politie **329 inbreuken** voor mensenhandel vastgesteld.
 - **155** voor economische uitbuiting
 - **149** voor seksuele uitbuiting
 - **14** voor uitbuiting van de bedelarij
 - **11** voor het gedwongen plegen van een misdrijf/misdaad

In de **provincie Antwerpen** en in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** worden de meeste inbreuken vastgesteld.

- In 2017 zijn **121 slachtoffers** in de procedure voor slachtoffers van mensenhandel gestapt van wie **5 minderjarig** waren, volgens de gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken.
- **44** van die 121 slachtoffers hadden de **Nigeriaanse nationaliteit** (42 voor seksuele uitbuiting en 2 voor economische uitbuiting), goed voor ruim **1/3** van de slachtoffers.
- **Toename** van het aantal slachtoffers van **seksuele uitbuiting** die tijdens de periode 2013-2017 in de procedure zijn gestapt, daling van die van economische uitbuiting.
- In 2017 werden **105 veroordelingen** voor mensenhandel uitgesproken.

Mensensmokkel

- **Sterke stijging** van het aantal inbreuken voor mensensmokkel: 219 in 2013, tegenover **463** in 2017 (meer dan een verdubbeling dus).
 - 75% van die inbreuken werd in Vlaanderen vastgesteld, 19% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (de luchthaven van Zaventem meegerekend) en 5% in Wallonië.
 - Op gemeentelijk vlak is Gent koploper (75 inbreuken), voor Brussel-Stad (37), de luchthaven van Zaventem (32), Brugge (31) en Wetteren (18).
- In 2017 zijn **19 slachtoffers** van een zwaardere vorm van mensensmokkel in de procedure gestapt van wie **4 minderjarig** waren, volgens cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken.

Data over transmigratie

- **9.347** aanhoudingen voor transmigratie in 2017. Lichte daling tegenover 2016 (9.915) maar zeer sterke stijging sinds 2013 (1.329).
- Zeer sterke stijging tussen 2015 en 2017 van het aantal aanhoudingen van **Eritreeërs** en **Soedanezen**.
- **17%** van de aanhoudingen in het kader van transmigratie heeft in 2017 geleid tot een melding bij de Dienst Voogdij van een persoon die verklaarde een niet-begeleide minderjarige (NBMV) te zijn. We stellen een stijging vast van dit cijfer tussen 2016 (11%) en 2017 (17%).
- **7%** van de aanhoudingen in het kader van transmigratie heeft in 2017 geleid tot opsluiting in een gesloten centrum, een stijging tegenover 2016 (4%).